

Skrivesenterets innspill til ny stortingsmelding om mellom- og ungdomstrinn

Ifølge Kunnskapsdepartementet er det mye som er bra med norsk skole, men det er likevel tre utviklingstrekk som vekker bekymring (Presentasjon fra innspillsmøte med nasjonale senter, 31. august 2023), sitat:

1. Mer opplevd stress, press og psykiske vansker
2. Mindre motivasjon, trivsel og flere kjeder seg
3. Nedadgående læringsresultater, større forskjeller og flere lavt presterende

Dette er bakgrunnen for stortingsmeldingen, og sentrale temaer i arbeidet med meldingen er å «ivareta og styrke elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling» og å «styrke utforskende, praktisk og relevant læring». Disse temaene er dessuten sentrale i læreplanene i LK20 og overordnet del av læreplanen, og de berører pedagogiske prinsipper som skal ligge til grunn for opplæring i grunnskole og videregående skole.

I prosjekter der Skrivesenteret er utviklingspartner (for eksempel Dekom og Oppfølgingsordningen), møter vi mange lærere og skoleledere som opplever at flere av elevene sliter med de utfordringene som er beskrevet i de tre punktene ovenfor. Lærerne gir tydelig uttrykk for at det er krevende å tilpasse opplæringen i elevgrupper der elever har ulike behov for støtte. Vi erfarer også at det er store variasjoner i skolefeltets måter å forbygge og håndtere slike utfordringer på. Mens det på den ene siden finnes elever som ikke får den opplæringen de burde få, finnes det på den andre siden praksiskompetanse og løsninger i feltet som kan vise vei for hvordan opplæringen kan styrke elevers motivasjon, mestring og mening. Med dette som utgangspunkt vil vi nedenfor presentere våre innspill til den kommende stortingsmeldingen.

1. Arbeidet med stortingsmeldingen bør innrettes med en målsetning om å styrke innføringen av det eksisterende læreplanverket. Vi har et klart inntrykk av at norsk skole ønsker ro til videre arbeid med å utvikle en praksis som bygger på læreplanverket. Enda viktigere er at flere av de sentrale temaene i arbeidet med den kommende stortingsmeldingen også er sentrale verdier og prinsipper i læreplanverket, for eksempel i kapittel 3.5 i “Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen”:

Læreren er avgjørende for et læringsmiljø som motiverer og bidrar til at elevene lærer og utvikler seg. Det krever at læreren viser omsorg for den enkelte elev. Det innebærer også å hjelpe elever som tar uheldige valg, ikke føler seg inkludert, eller som strever med å lære det som er ønsket og forventet. Ved å arbeide for samhold og tilhørighet blant elevene skal læreren bidra til å utvikle en kultur for læring og gi elevene faglig og emosjonell støtte. (Kap. 3.5.)

Læreplanverket gir uttrykk for en forståelse for kompleksiteten i å lykkes med slike målsetninger i skolen, og at dette krever høy profesjonsfaglig kompetanse og dømmekraft for både ledere og lærere. Vår erfaring fra utallige samarbeidsprosjekter med kommuner og skoler rundt om i landet er at deltakelse i kollektive læringsfellesskap, der de ansatte

systematisk diskuterer, vurderer og videreutvikler pedagogisk praksis, er sentralt for utviklingen av lærerkompetanse og utøvelsen av god undervisningspraksis.

2. I forlengelsen av punkt 1 mener vi at stortingsmeldingen må løfte fram betydningen av kollektiv læring i profesjonsfellesskapet. LK20 legger godt til rette for dette, blant annet i overordnet del som gir tydelige føringer på at ansatte i skolen skal være aktivt deltakende i profesjonelle læringsfellesskap og bidra til å utvikle skolen til en lærende organisasjon. Gjennom kollektiv læring kan lærere og ledere utvikle felles forståelser for utøvelse av faglig skjønn, rolle- og ansvarsavklaringer, og de kan dele og sammen videreutvikle kompetanse i å legge til rette for læringsprosesser som elever opplever som varierte, meningsfulle, motiverende og som gir elevene opplevelse av mestring. Den kommende stortingsmeldingen bør derfor inneholde forslag til tiltak som skal gjøre det mulig for skoler å styrke profesjonsfellesskap. Meldingen bør også avklare hvordan tiltakene skal virke innenfor, sammen med eller i tillegg til pågående nasjonale ordninger for kompetanseutvikling i skolen, for eksempel DEKOM og Kompetanseløftet.

3. Vi imøteser og støtter intensjonen om mer praksisorientert undervisning, og vi synes det ville være spennende med en utprøving av ideen om oppstart av fagbrev på 9. trinn. Vi ser samtidig at det er behov for at Stortingsmeldingen definerer og tydeliggjør hvordan bærende begreper og formuleringer i meldingen skal forstås. I møte med sektoren, det være seg skoleeiere, skoleledere eller lærere, får vi blant annet ofte spørsmål om hvordan “praktisk undervisning” skal og kan forstås i andre fag enn de praktiske og estetiske. Hvordan vil for eksempel praktisk undervisning i norskfaget på norskfagets premisser “se ut”? Skal termen praktisk forstås i tradisjonell håndverksbetydning, eller kan praktisk og relevant undervisning også forstås som *praksisnær* eller *virkelighetsnær* undervisning, for eksempel i form av utforskning av samfunnsaktuelle problemstillinger? Slik vi ser det, vil det være uheldig dersom det oppleves å være et motsetningsforhold mellom praktiske og teoretiske innganger til opplæringen, når det snarere er snakk om tilnærminger som med fordel kan utfylle hverandre og bidra til dypere læring i og på tvers av fag. Vi vil derfor henstille til at begrepsbruken i stortingsmeldingen kontekstualiseres og illustreres med konkrete eksempler knyttet til ulike fag og sammenhenger.

4. De grunnleggende ferdighetene (lese, skrive, regne, muntlige og digitale ferdigheter) er en forutsetning for læring, faglig forståelse og kritisk tenkning, altså utvikling av kompetanse i fag. Selv om læreplanene har bygd på kompetansemål siden 2006, er vår erfaring at det fortsatt er behov for å videreutvikle gode læringspraksiser som legger til rette for at elever utvikler kompetanse (framfor praksiser som bygger på forestillingen om at elever skal få tilført kunnskap). Kompetansebegrepet framhever at elever skal ta kunnskap i bruk, og det forutsetter at elevene får muligheter til å være aktive og deltakende i læringsprosesser. Deltakelse gjennom utforskende og praktiske tilnærminger krever at elevene får være aktivt engasjerte i å selv oppdage kunnskap (utforskende) gjennom å anvende kunnskaper og ferdigheter (praktisk), og de må kunne oppleve at kunnskap og ferdigheter angår dem og er til nytte for dem (relevant). En slik forståelse av læring er i samsvar med LK20, slik vi tolker læreplanverket, og derfor bør den kommende stortingsmeldinga tydeliggjøre hvordan

arbeidet med å «styrke utforskende, praktisk og relevant læring» er en justering og nyansering av innføringen av læreplanene.

5. Skrivning er en nøkkelkompetanse for livslang læring og aktiv deltakelse i samfunns- og yrkesliv (UNESCO 2011), og skrivning er et verktøy som elever kan bruke for å lære, styrke leseforståelse, egen identitetsutvikling og kommunikasjon med andre (Graham & Harris, 2019). Samtidig er det flere elever som strever med skrivning, og som opplever skrivning som komplekst, krevende og kjedelig. I Norge finnes det lite forskning på skrivning og motivasjon, og det er lite sannsynlig at det finnes utbredte forståelser blant lærere om hvordan de skal motivere elever til å kunne bruke skrivning, bl.a. som verktøy for å lære og forstå tekster de leser. Derfor er det behov for mer forskning på skrivning og motivasjon i norske skolekontekster. Det finnes imidlertid en omfattende internasjonal forskning på skrivning og motivasjon som vi kan lære av. Med utgangspunkt i denne forskningen, er det mulig å utvikle motivasjonsfremmende praksiser som bidrar til å styrke elevers motivasjon gjennom kollektiv læring i profesjonsfellesskapet.

Motivasjon for skrivning kan defineres som det å kunne starte og slutføre en skriveprosess, selv om skrivingen er vanskelig eller «kjedelig» (Bruning et al., 2013; Camacho et al., 2021). Skriveforskning har vist at skriveopplæring kan føre til økt mestringstro, et “growth mindset”, og at dette i sin tur kan føre til bedre tekster og læringsutbytte (Camacho et al., 2021). Motivasjon er både et kognitivt og sosiokulturelt fenomen, og flere dimensjoner ved motivasjon er formbare, og det innebærer at egenskaper ved læringsmiljøet og støtte fra lærere kan styrke elevers motivasjon, ikke bare innen skrivning, men innen alle læringsområder i skolen.

Forskning på skrivning og motivasjon trekker fram flere prinsipper for hvordan elevers motivasjon kan utvikles. For eksempel viser Boscolo (2007) at den største trusselen mot elevers motivasjon er at de ikke forstår hva de skal lære og hvordan de skal lære. Dette kan blant annet skyldes at elever ikke kjenner til formålet med læringsaktiviteter, noe flere forskningsprosjekt har dokumentert og uttrykt bekymring for (Smidt 2010; Roe & Balas, 20xx). Det er viktigere at elever forstår formålet med skrivning, altså hva de skal bruke skrivning til og at skrivingen har en hensikt, enn at de får morsomme oppgaver om temaer utenfor læreplanene. Et annet motivasjonsfremmende prinsipp er at elever får til å utvikle og mestre strategier for *hvordan* de skal lese og skrive (Camacho et al., 2021).

Ei målsetning med det gjeldende læreplanverket er at elever skal utvikle sosiale og faglige kompetanser, og de skal lære å lære for å kunne orientere seg og kommunisere i mange ulike sammenhenger. Det de lærer fra barneskole til videregående skole, skal åpne dører for dem videre i livet. Dersom opplæringa skal «ivareta og styrke elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling», må vi gjøre noe med den utviklinga vi har sett de siste årene: elevers motivasjon er synkende, skolefravær er økende og stadig flere fullfører ungdomsskolen uten godkjent vitnemål. Dette har store omkostninger for den enkelte eleven, for samfunnet og for lærere som skal møte de ulike elevenes behov. Lærere trenger støtte i håndteringen av disse utfordringene gjennom kollektive innsatser som denne stortingsmeldinga legger opp til. Slike innsatser må handle om organisering av ulike kompetanseinstanser i laget rundt barnet og kompetanseutvikling gjennom kollektive læringsprosesser.

Litteraturliste:

Blikstad-Balas, M. & Roe, A. (2020). *Hva foregår i norsktimene? : utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Boscolo, P. (2009). "Engaging and motivating children to write." In R. Beard, D. Myhill, J. Riley, & M. Nystrand (Eds.), *The SAGE handbook of writing development* (pp. 300–312). London: Sage.

Bruning, R., Dempsey, M., Kauffman, D. F., McKim, C., & Zumbrunn, S. (2013). "Examining dimensions of self-efficacy for writing". *Journal of Educational Psychology*, 105(1), 25–38. <https://doi.org/10.1037/a0029692>.

Camacho, A., Alves, R.A. & Boscolo, P. (2021). "Writing Motivation in School: a Systematic Review of Empirical Research in the Early Twenty-First Century." *Educational Psychology Rev* 33, 213–247 (2021). <https://doi.org/10.1007/s10648-020-09530-4>

Graham, S., & Harris, K. R. (2019). "Evidence-based practices in writing". In S. Graham, C. MacArthur, & M. Hebert (Eds.), *Best practices in writing instruction* (pp. 3–28). New York: The Guilford Press.

Smidt, Jon (2011). "Ti teser om skiving i alle fag". I Smidt, Jon, På sporet av god skriveopplæring. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO. (2011). *UNESCO and education: Everyone has the right to education*. Paris: UNESCO.